

SZARVASI ÚJSÁG.

Képes hetilap, a társadalom, közgazdaság és irodalom köréből.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . . . 5 frt. — kr.
Félévre . . . . . 2 frt. 50 kr.
Negyedévre . . . . . 1 frt. 25 kr.

Egyes szám ára 10 kr.

MEGJELENIK:

hetenként egyszer, **vasárnap.**

Az előfizetési pénzek, úgy a lap szellemi részét, illetve közlemények a szerkesztőhöz Szarvasra czüzenendők.

A nyílt térben minden garmondsor díja 25 kr.

HIRDETÉSEK

jutányos áron vétetnek fel.

A hirdetések az „Arpád” irodalmi és nyomdai intézetbe küldendők.

Budapesten lapunk számára hirdetéseket elfogad Mudrony és György hirdetési irodája Barátok tere 3. sz. Athenaeum 1. emelet; továbbá A. V. Goldberger, servitater 3. sz. alatt.

A nemzet vagyonossága.

Nemzetgazdászok közt már rég vita tárgyát képezi azon kérdés, hogy mi az alapja a nemzet vagyonosságának. E kérdés fontos, mert a nemzet vagyonossága nemcsak lényeges postulatuma az állam fennállhatásának, de czéljai kiviteléhez is okvetlen szükséges. Mert csak vagyonos nemzet rövhatja le az állam iránti tartozásait, azon tartozásokat, melyekből az állam jövedelme képződven, éppen ezen jövedelme teszi lehetővé az államczélok megvalósítását.

De fontosságát még inkább belátjuk, ha tekintjük, — hogy az államnak egyik főczélját a polgárok jólétre emelése képezi, hogy pedig e czél elérthessék, kell, hogy tudva legyenek a módok és eszközök, melyek által azok létesíthetnek, mihez legelőször vagyonossága alapját kell ismernünk.

A jólét, melyet az államnak elő kell mozdítani, a szellemi és anyagi; hogy az előbbi nagyrészt az utóbbi árán szerezhető meg csak, azt a mindennapi élet is bizonyítja, mert azt látjuk, hogy igen sokan vannak, kik a szellemi javakat anyagi szegénységük miatt nem szerezhetik meg, ha tehát az anyagi jólét oly fontos, természetes, hogy ennek megszerzését könnyűvé tenni egyik főpontját képezi az állam gazdasági politikájának. S éppen az a főkérdés, hogy mily irányt kell követni e politikának.

Mielőtt e tekintetben a most uralkodó nézetet előadnók, egy kis kitérést teszünk, előadván történetét azon nézeteknek, melyek erre nézve a különböző időkben felmerültek, s melyek alapján a mai nézet kifejlődött.

A XVIII. században azon nézet merült fel, melyet mi merkantilismusnak nevezünk, s melynek főelve e pár szóban fejezhető ki: „a népek gazdasági és vagyoni jóléte a készpénzen alapulván, mi-

nél nagyobb pénzösszegnek (arany, ezüst) akár termelés akár behozatal által való előállítására kell törekednünk”; eszközei a műipar, bányászat kereskedelem.

Ez elv, mint látjuk mellöz egy igen fő és különösen fontos foglalkozás-nemet, a mezőipart, vagyis földművelést, és éppen ez okozta azon visszahatást, mely egy más evvel homlokegyenest ellenkező elvet hozott létre, a physiokraták elvét, mely szerint a vagyonosság a természet által előhozott javak (őstermelés) összegében áll; a földművelés előmozdítására kell tehát a legnagyobb súlyt fektetni, minden egyéb, mint kevésbé fontos, csak mellékesen jöhet tekintetbe.

Ha e két elvet egyenkint és együtt véve szorosabban vizsgálat alá vesszük, lehetetlen észre nem venni azok félszogséget, és azon hiányokat, mikben szenvednek; ki ne látná ugyanis be, hogy a nép, mely figyelmét kizárólag iparra kereskedésre fordítja s az annyira fontos mezőgazdaságot mellözi; valamint az, mely a pénz, ipar, kereskedés megvetésével egész dühvel adja magát a földművelésnek, egyedül ettől várván Eldorádójának elővarázslását — nem existálhat.

Hiszen e nézetek önmaguktól esnek el. Mert hogy lehetséges arra igyekezni, hogy minél több pénz hozassék be, s annak kivitele megakadályoztassék, ha a megélhetés legszükségesebb föltételei, melyek az őstermelés által szolgáltatnak, b e n t nem kaphatók, természetes, hogy ezen elsőrendü szükséglet beszerzéseért okvetlen külföldre kell menni, s ez esetében a pénz kimegy.

Viszont, ha csak a föld műveltetik, ipar, kereskedés nem üzetik, honnan vétetnék az őstermelvény-

nek megfelelő csereérték, melynek árán az beszerezhetnék; különösen ha minden állam az egyik elvet vagy mindegyik a másikat követné, a létezés éppen nem volna lehetséges, — eltekintve attól, hogy a merkantilismus az iparnak és kereskedésnek oly nagy mérvű fejlettségét igényli, mely mostani kifejttségéhez képest is az utópiai álmok közzé tartozik, a phisokratismus pedig a legprimitívabb és állapotba tolna bennünket vissza.

Ily félszeg elvek után szükség volt arra, hogy a nemzetgazdasági tudományok nagy apostola és valódi megteremtője Smith Ádám fellépjen nagyszerű elveivel, melyek korszakot alkottak.

Szerinte nem a föld, nem a pénz, hanem az emberi munka és szorgalom teszi a nemzet vagyonságát; e munka és szorgalom számtalan irányban fejlődhet ki, mely azonban mind érték előállításra irányul. Minden országban a földbirtokos, tőkés és munkás helyes arányban-tartására kell igyekezni, kik maguk inkább képesek egymást ellensúlyozni, mert a munkafelosztás oly függésbe hozza őket, hogy egyiknek a másik felelt tulsúlyt nem enged.

Engedtessék meg tehát, hogy mindenki úgy munkálkodjék, ahogy akar, azon iparágat vagy kereskedést üzze, melytől leginkább várja boldogulását; töröltesse el a czéhek, vámszorompók, monopoliumpok, legyen mindenütt szabadság.

E nagyszerű elvek összesége adja a szabadipari rendszert.

Ezen elvet kell az államnak szem előtt tartani, mindenben szabadságot adni melynek azonban szabadsággá fajulni, nem szabad, nehogy beteljesedjék, mit egy nagy államférfiú mondott, hogy míg a tulságos rendben elfe a szabadság, addig a nagy szabadságban megszűnik a rend.

H I R E K.

— **Előfizetési fölhívás!** Lapunk jelen száma ez évnegyedben utolsó lévén: felkérjük olvasóinkat előfizetésük megújítására. A „Szarvasi Ujság” előfizetési ára az okt.—decemberi évnegyedre 1 frt 25 kr, mely összeg vidékről legczélszerűbben postutalványon küldhető be.

— **Vasutvonalunkon** f. hó 24-én, gátsülyedés folytán, a közlekedés beszünttetett. A sülyedés, mely a híd közelében adta elő magát, az erős esőzések következménye.

— **A szarvasi** kath. egyházban f. hó 23-án bérmálás tartatott. A szertartást Nogáll János felszentelt püspök végezte; ki e czélből az egész egyházmegyét beutazza. Városunkban igen sok bérmálandó jelentkezett: úgy, hogy a szertartás egy egész délelőttet vett igénybe. A püspök városunkból Szentandrásra utazott, hol a bérmálás f. hó 24-én ment végbe.

F Á R C Z A

FODOR KATI.

I.

Tiszaparti révész gyenge lánya:
Barna haját befonta egy ágba;
Imádkozni úgy megyen templomba,
Szemérmesen térdepel a sorba.

Tiszaparti révész szép leánya:
Tükör előtt százszor áll napjába.
Imádkozni, — ha bemegy — templomba:
Legényekre kacint alattomba!

Tiszaparti révész gazdag lánya:
Hosszu haját befonta két ágba;
Selyemszoknyát varratott hat szélben,
Duzzad rajta, — mikor megy — a szélben.

Sétalगत a nagy utcában végig,
Az irigyek róla azt beszélk:
El van adva teste-lelke másnak,
Poroszlai gazdag arendasnak.

Tiszaparti révész híres lánya:
Ki-kiáll a csárda kapujába,
Utasokat borra csalogatni!
Urfiakkal magát csókoltatni.

Tiszaparti révész bús leánya:
Halovány lett szép piros orcája.
Mi baja van? — senkinek nem mondja:
Nem is megy már többet a templomba!

Révház mellett kopott vízi malom.
Fodor Kati naphosszat ül azon,
Holló-haja vállára leomlik;
A haja is, az esze is bomlik.

Tiszaparti révész beteg lánya:
Oly félve néz a szőke Tiszába.
Nagy bűnetől maga is elrémül.
Vízi malom kompja alá szédül.

II.

A füredi rézfedeles toronyból:
Három harang szomoruan megkondúl.
Fodor Katit kifogták a Tiszából,
Most temetik tiszarévi kis házból.

Barna Imre régi hű szeretője:
Ráborúl a virágos szomszédorc.
Zokogása az udvarra kihallik,
Bánatára jegenyefa meghajlik.

— **Templomi kapus.** Hogy a kapusok mennyire gorombák: azt kellőképp bizonyítja Schiffner Ede endrédi plebános f. hó 23-án Szarvason, midőn a püspök bérmlási funkciói alatt a templomban a kapusi tisztelet viselve, ugyancsak igyekezett szemmeresztési és gorombáskodási talentumát érvényesíteni. Így, több intelligens ember ohajtva a templom főajtóján bemenni: ez a Schiffner nevű plebános midőn azok az ajtót felnyiták rájuk, lörmedt e szavakkal: „ne toladjanak, itt nem szabad ki- s be mászkálni”, s azzal az ajtót becsapta orruk előtt, szerencsére elég jókor, mert az ille ők farsa kapupénzzel fizették volna ki. Szeretnők tudni, hogy ez a plebános mi jogon mer a művelt közönséggel paczkálni, s pláne Szarvason, hol ő csak a komornyik és kapus szerepét vitte; mi jogon csapkodta be a templomajtót az istentisztelet alatt, midőn mindenkinek szabad belépnie. Avagy ez a bántó szorgoskodás a bentműködő főpap iránti szolgáló érületének bizonyítéka akart lenni. Azt hisszük, hogy az ily kiadása szolgál, kik a legszentebb dolgot is profanizálják, nem kitüntetésre, amit oly igen hajhásznak, hanem szigorú feddésre méltók.

— **Utcáink** pallózata mindenfelé oly silány, hogy sáros időben alig lehet közlekedni rajta. Így a csizmadia-utcai pallózat helylyel-közzel több ölyire meg-meg szakad, holott ez utca egyike a legelénkebbeknek; a vármegyeutcai pallózat egyrésze meg annyira az árok szélére van illesztve, hogy valóságos kötéltánczosí bravúr a rajtjárás. Reméljük, hogy e bajokon mielelőbb segítve lesz.

— **Sárkány Jenő** okl. tanár ur, ki legutóbb a sarvasi gymnasiumnal mint segédtanár működött, Makón, a város által felállított polgári leányiskolába tanárul s ideiglenes igazgatóul választatott meg. A jó választáshoz gratulálunk a makaiaknak; Sárkány urban az intézet derék tanerőt, s a társasélet tevékeny tényezőjét nyer.

— **B.-Csabán** a békésmegyei gazdasági egyesület gaz-

dászati és iparmúzeuma az egyesület „köztelkén”, rendezésében igen előrehaladt s rövid időn meg fog nyitni. Meglepő szép gabna, gyapjú, gyümölcs gyűjtemény, faneműek, erdészeti tárgyak, vasöntvények, növénynek, kitűnő nőimunkák és fafaragványok emelik becsét.

— **Csabán**, f. hó 21-én egy angol tőkepénzes Edmund, Cavallier és a Berettyó szabályozási főmérnök, Bertalan Lajos, tisztelegtek megyénk főispánjánál, kinek tudtára adták, miként Margitától Szeghalomon, Dévaványán át a Simás csárdáig (mely Gyoma és Túr között van), vasutat ohajtanak létesíteni, hol a vonal a tiszai pályához csatlakoznék, egy ág N.-Váradtól Komádin át fog csatlakozni a fenti irányhoz, mi által az erdélyi illetve nagyváradi-pesti vonal tekintélyesen rövidebb lesz, így a mostani Csabán át való közlekedés becsében veszíteni fog. Az angol ur, hosszú ideig Franciscóban kereskedelmi társulati elnök volt, — két hónap óta hazánkban tartózkodik, mely neki annyira megtetszett, hogy Nagy-Váradra jó családjával együtt lakni, itt e „szép országban” ohajtja elele hátralevő részét tölteni és itt meghalni. Három társa van, kikkel 4 millió értékig kezdi meg a vállalatot, s csak csekély siker esetén is késznek nyilatkoztak 40 millió frt beruházására. Margitától a Berettyó, Váradtól a Sebes-Körözs partját Szeghalomig a társulat e vállalatnak átadta, azzal, hogy e töltéseket a vállalkozók ezután fentartani kötelesek. Dícséretes, miként minden közvetítő kikerülésével maga visz véghez mindent s valamint magyar mérnökökkel véte fel a tervet, kiszámítást, úgy magyar emberek alkalmazásával kívánja a munkálatot is befejezni.

— **A megmérgezett püspök.** Egy kis bajor városkában a Laaber folyó mellett Oberhasselbachban új templomot építettek a hívek. A regensburgi püspök el is ment a városkába, hogy felszentelje az istennek emelt új házat. A felszentelési szertartás után a püspök misét mondott, a mely alkalommal egy ép oly hallatlan, mint kellemetlen dolog történt. Áldozáskor a

Halvány csillag elveszett a felhőben,
Barna Imre bujdosik az erdőben;
Könnyes arcját szarítja az őszi szél:
Laba nyomát elfedi a falevél.

III.

Poroszlai árendásnak udvarán:
Valaki járt egy felleget éjszakán.
Rézfokossal az ablakot betörte,
Az árendást selyemágyán megölte.

Betyárlegény a csárdába tekintett,
Szép csárdásné adott raja más inget.
Csókkal, borral marasztja, de hiába!
A pandurok itt vannak már nyomába.

Barna Imre, hogy kilép az ereszből:
Három golyó fúrta mellét keresztül.
Magas égen kisütött a hold fénye,
Halva fekszik Füred legszebb legénye.

OLÁH MIKLÓS.

A nap hőjéről.

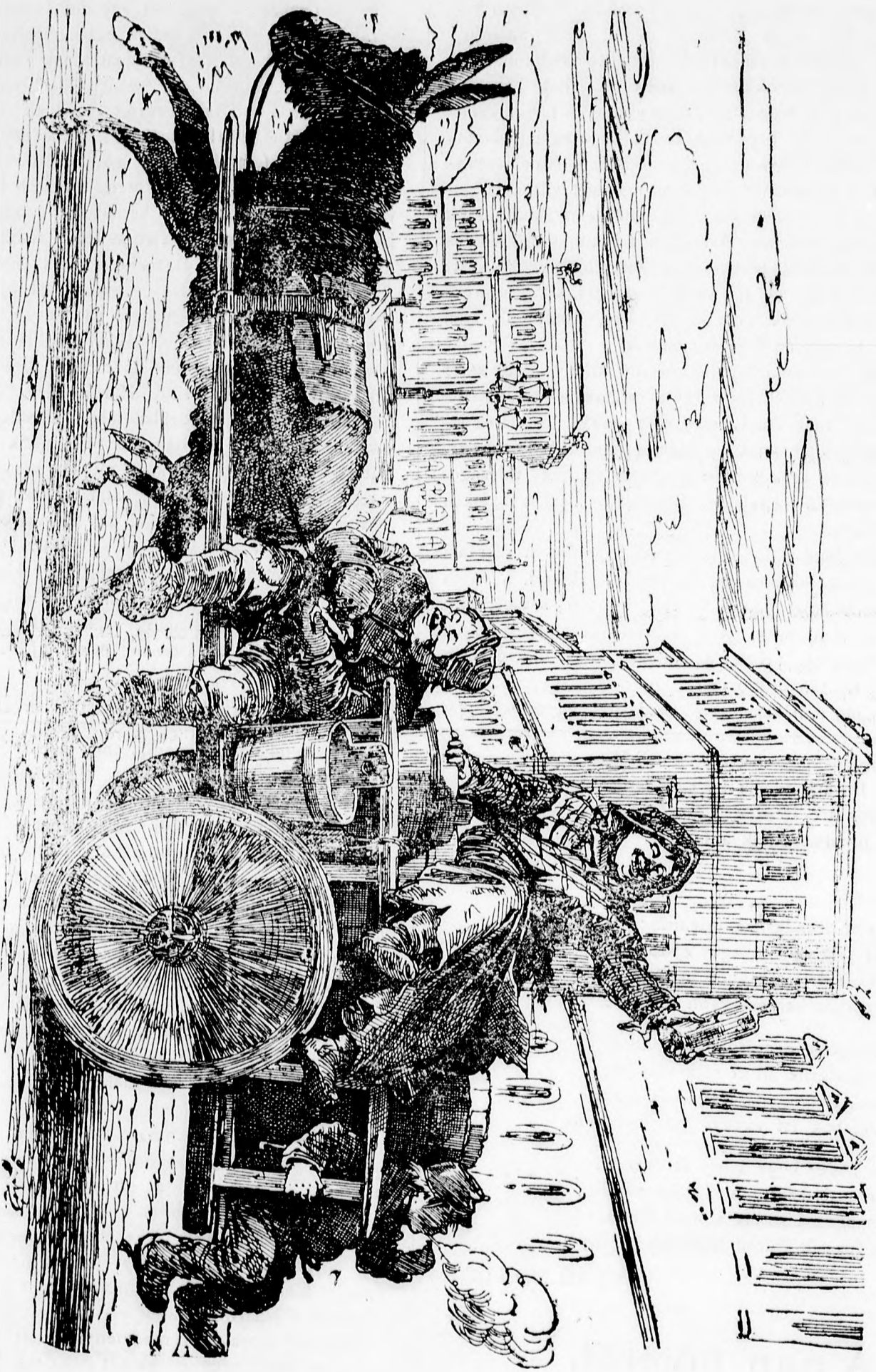
Alig hiszem, hogy a szerelmen kívül valamit annyiszor megénekelték s dicsőítettek volna, mint a napot, e „szere-tetreméltó világot”, „a természet e férjét”, „a világ e legszebbjét”, mint a hogy a napot a precieusok neveztek.

— Mindamellét úgy gondolom, vajmi kevesen vannak, a kik egy perczre megállanak s elgondolkodnak azon óriási hatások felett, melyeket a nap eszközöl, s a kik felteszik maguknak a kérdést, mily nagy lehet a hő, melyet a nap kisugároz s mi okozhatja a hőt? Pedig megérdemli e kérdés, hogy kissé megállapodjunk mellette s gondolkodjunk felette, mert Herschel szavai szerint „a napsugarak képezik majdnem valamennyi a föld felületén végbe menő mozgás forrását.”

Tyndall helyesen jegyzi meg, hogy „hajlandók vagyunk a csodálatost észre nem venni, ha az mindennapi.” — Hany csodálatos tünemény körül így ki figyelmünket azért, mert mindennap látjuk ismétlődni! Bizonyára így vagyunk azon kérdéssel is, mely a nap melegére vonatkozólag kér feleletet.

A jelen igénytelen soroknak célja: előadni — mint talán nem egészen érdektelen — azon kísérletek eredményét, melyek a nap által kisugárzott melegmennyiségnek meghatározására tétettek, s röviden elmondani azon elméleteket, melyek a nap melegének keletkezését magyarázzak.

A nap által kisugárzott meleget két tudós: Herschel és Pouillet mérte meg. Az elébbi méréseit a Jó-Reménység fokán, az utóbbi Parisban végezte — Fontos körülmény, hogy a két tudós közel megegyező eredményt kapott s a nap különböző szakában tett megfigyelések azt mutatták, hogy a nap melege egy bizonyos törvény szerint fogy, a mint a napsugaraknak hosszabb utat kell tenniök. — Véghez vitt számítások azon eredményhez vezettek, hogy ha azon melegmennyiség, melyet a föld a naptól 1 év alatt átvesz, egyenletesen oszlanak el az

Fővárosi életképek II. A dunavizes.

szent férfiu illő áhitattal emeli ajkaihoz a kelyhet, de alig ivott belőle egy pár esőppet, midőn az oltárhoz nem illő hangon felkiáltott: „Még vagyok mérgezve!” A segédkező papok halál-sápadtak lettek rémületökben. Az egész dolog azonban korántsem volt oly rémséges. A mérgezés abban állott, hogy az oberhaselbachi plébános jámbor gazdaszonya az ünnepiességre való nagy készülődés között a szent bor helyett tévedésből azt a palaczkot küldte a sekrestyébe, melyben a sós bir-szesz pálinkát tartogatta, melylyel a tisztelendő rozszant tagjait szokta dörzsölni.

Az ezermester. Egy amerikai lapban a következő hirdetés olvasható: Roger Giles, seb orvos, sekrestyés stb. Romfordban (Essex) tisztelettel adja hölgyek és urak tudtára, hogy fogat vág és tyukszemet húz legolcsóbb áron, darabját egy pennyvel. Árul pálinkát, gépszíjokat s elvállalja hölgyek körmeinek egész éven át való rendben tartását. Fiatal hölgyeket és urakat az írás mesterségére oktat, valamint tanít helyes szöveget, zsoltáreklést és füttyülést. Oktatást ad a dobrombjátékban, hölgyeket gítár és oboa-tanításban részesít. Ad tánclecekéket házon kívül és belül, árul mindenféle papírt és írófüzeteket, esiszőlőköt továbbá krumpli, hrabarbara, kolbász és más zöldséget, mint szintén gyümölcs, kéts, ersült, hagyma, fopiszkáló, olaj, hádogszerek és egyéb élelmiszereket: kenőesők, szirup, ecet és vasárukat. Készletben van nála mindig kocsonya, porcellan, csudásó, ezukorsütemények s más nyálankságok u. m. osztriga, alma, sör, valamint selyem, atlasz, tűzhelytemezék s mindenemü orvosságok, névleg viaszkbabák, borotvák, schwarzwaldi órák, rostlyok és frissiben tojt tojasok. — Utóirat. Tartok földrajzi felolvasó okat is.

— **Rövid hírek.** Karolyi-Zichy párbaj ügy. A pest-vidéki kir. törvényszék szordán Bogi's Lajos elnöke mellett tartott ülésében a kir. ügyészség indítványához képest, a parbajozás vétségével vádolt Karolyi Pista gróft és társait, az osztrák alattvaló gróf Chorinszky kivételével — vád alá helyezte. — **Uj Szeged** főterét és nevezetesebb főutcait a Király és Királyné Ő felségeik és fonséges család-

egész földön, oly jégréteget volna képes megolvasztani, mely a földet 100 láb (31.6 méter) magasságban körülveszi s Tyndall szerint egy 66 angol mértföld mélységű édesvízű oceanat az olvadásponttól a forráspontra hevitene. — A föld által felfogott meleg azonban csak nagyon kis részét*) teszi a nap összes kisugárzott melegének, a többi a világűr nyel el, melynek hőfokát Pouillet tett számításai alapján — 142° C-ra teszi. Ha a nap összes hőkiadása egy a napot körülvevő jégréteg megolvasztására fordíthatnák, akkor e hő 1 óra alatt 2400 láb vastag jégréteget olvasztana le, vagy 700,000 köbmérföldnyi jég hideg vizet ugyancsak 1 óra alatt felforrálna.

Ez volna tehát a nap hőkiadása s emberemlékezet óta e hőkiadás észrevehetőleg nem csökkent. Igaz, hogy a régi korból nem maradt ránk hőmérői megfigyelések, de tájékoztatóul szolgálnak azon adatok, melyek arról szólnak, hogy bizonyos, az évi középhőmérsék iránt rendkívül érzékeny növények hol s mennyire voltak elterjedve. — Ezen adatok igazolják azon állítást, hogy a nap hője évszázadok, mondhatjuk évezredek óta ugyanaz.

Honnan vezi tehát a nap ez óriási meleget?

Az volt a nézet, hogy a napon egy szakadatlan égési folyamat megy végbe s ez forrása a nap által kisugárzott hőnek. E magyarázatot nem fogadhatjuk el, mert ha a nap tisztán

*) Tyndall „A hő, mint a mozgás egyik nemé” című kitűnő munkájában [ford. Jezsovits K.] a föld által felfogott melegséget, a nap által kisugárzott összes melegség 1/300,000,000-ad részének mondja.

tagjaik nevére keresztelik el. — **A kulai** (bács megyei község) pénztárban 40,000 forint hiányt fedeztek fel. — Egy **Spielman** nevű uzsorást közelebb Ilozsván az ablakon át agyonlöttek, ez már a 6-ik eset ott. — A **Lugos** melletti hadgyakorlatokon 3° sorhadi legény napszúrást kapott és meghalt. — Nagy vasuti szerencsétlenség történt hétfőn **Páspök-Ladány és Karczag** közt, — néhány, a síneken felkötött lábas jöszágot elgázolván a mozdony, e miatt több terhes kocsi kisiklott és összetört; 2 vonatvezető megsérült, de az utasoknak semmi bajok sem lett. — **Deák Ferencz** szobrára eddigelé 155,609 fr és 24 kr gyűlt be. — **Matejkó** híres lengyel festőművész „Varnai esata” cz. festményét államköltségen a muzeum számára megvették. — **Nem** igaz, hogy az „antisemita liga” alapszabályait a kormány megerősítette volna; mert ilyenek óta fel sem terjesztettek. — **Virág Benedek** műveit dr. **Ompolyi** közelebbi sajtó alá fogja adni. — A **Petőfi** társaság ismét megkezdte felolvasó üléseit. — A megyei és községi adóügyről **Dobner Adolf** miniszteri titkár terjedelmesebb munkán dolgozik. — A **német** színház kérdésében nagy vita és feszültség közt lefolyt ülés mellett egyetlen szavattal eldöntött, hogy a fővárosban német színi előadások ne tarthassanak. — A **polgári házasság** behozataláról a kormány törvényjavaslót fog a képviselőházhoz már a közelebbi ülészenket heterjeszteni. — A **nazarenusok** egy küldöttsége jött a kormánynál, hogy engedélyt eszközöljön ki arra, miszerint a már nagyon elszaporodott hitfelek egyházmegyékké leendő alakulása végett zsinatot tarthassanak. — **Szülő** kivételünkre érdekes tudni, hogy eddigelé már több mint 20 németországi czég intézett kérdést a földm. miniszterium borászati osztályához e tekintetben.

Bücsü.

Az idő rövidsége nem engedi, hogy Szarvasról való távozásom alkalmából minden jó barátomtól és ismerőseimtől személyesen vegyek búcsút. Fogadják tehát mindnyájan e helyen a szíves „Isten hozat”-ot. **Sárkány Jenő.**

csak is oly elemekből (körény és éleny) állna, a melyek vegyi egyesülése a legnagyobb hőkiadással jár, ha tehát a nap egy durrgáztömeg volna, akkor e tömeg elégsége a nap megállapított hőkiadását csak 3000 évig volna képes fedezni. *)

Mayer tehát egy más elméletet állított fel a nap által kisugárzott hő keletkezésének magyarázására s elméletét „Dynamik des Himmels” című munkájában adta elő. — Ugyanitt azon nézetre is reflektál, melyszerint a nap hője azon surlódás által áll elő, mely a napnak tengelye körüli forgása folytán a nap és a világűr betöltő ellentálló közeg közt jó létre. A számításokhoz szükséges adatok: a nap tömege, körülforgásának ideje, a hőerőmutáni egyenértéke ismeretesek s az ezen adatok alapján tett számítások azt mutatják, hogy ha az összes mozgási erély valóban is hővé, mégis az így keletkező hő a nap hőkiadását 2 évszázadig sem volna képes fedezni.

Magának Mayernek elmélete „a nap meteoros elmélete” alatt ismeretes s a nap hőjét erőmutáni úton keletkezettnek állítja. — **Kepler** híressé vált mondása: „több üstökös van az égen, mint hal a tengerben”, más szóval azt teszi, hogy naprendszerünk földünkön, a bolygókon és holdakon kívül még más nagy számú szilárd csoportokat foglal magában, melyek meteorok alakjában gyakran földünkre is esnek. — A világtér betöltő ellentálló közeg és a meteor közt létre jövő surlódás szolgáltatja a meteoroknak fellépő fényt.

*) Thomson egy 1854-ben írt kitűnő értekezésében számításokkal igazolt meggyőző adatokkal mutatja ki, hogy vegyi egyesülések nem elégségesek a nap hőkiadásának fedezésére.

Tarkaságok.

A jelenet egy sír szélén történik.

Az elhunytnak egyik barátja d'eszbeszédet tart a fölött, a kit ide örök nyugalomra kísértek. Egyszerre a szónok gondolkodó arcot ölt:

— Mily kár! — szól felsóhajtva — mily kár, hogy ily szép életet egy hiba, mondhatnám véték moeskol be.

Élénk megindulás a hallgatók közt.

— Igen, tisztelt gyászgyülekezet, folytatá emelt páthosszal, — igen, a megboldogult, kit mi itt siratunk, tíz évem már, hogy tölem 100 frtot kölcsönzött és soha sem fizette azt vissza. De-hogy az ő szép emlékét köztünk a vétéknek még csak árnyéka, se homályosítsa el, indítványozom, nyissunk azonnal aláírást, a mellyel ezen követeléseim törlesztessék!

Egy volt vizsgáló bíró, a ki mai napság községének polgármestere (mare-je) a polgári házasság obligat szertartását végezte.

Miután a szokásos kérdést először feltette a menyasszonynak: kisasszony ohajtja-e ön házastársul sat. a vőlegény felé fordul az egykori vizsgáló bíró és szigorú hangon rárivall:

— Vádlott, mit tud ön mentségére felhozni?

és hőtümenyeket. — Teljes joggal tehető fel, hogy a meteorok a nap közelében roppant nagy számmal vannak jelen, minthogy a vonzás a középpontban a legjobban érvényesül. — De ép ez okon a meteorok a naphoz nagy gyorsasággal közelednek s nagy erővel esnek a napba, miáltal hő fejlődik ki s ez szolgáltatja a nap melegét. — Ezt is számítás alá lehet venni s az eredmény az, hogy perczenként 0.3 gramm tömegű meteor tömegnek kellene a nap minden négyzet méternyi területére esni, hogy a hőkiadása fedezve legyen. — Mayer ez elmélete nincs ellenvetés nélkül. — A meteorok folytonos hullása ugyanis a naptömegét s következőleg vonzását is növelné, miáltal a bolygóknak a nap körüli mozgása gyorsabb, keringési idejük rövidebb lenne, így pl. földünkön az év tartama megrövidülne. — Thomson kiszámította, hogy a nap tömegének ilyenképen való növekedése azt okozná, hogy földünk pályájában 4000 év alatt 6 hónappal késnek el. — Ez elkésés, tekintve a chinaiak pontos észleleteit mindössze néhány órára terjed.

Mayer után öt évvel (1853-ban) töle függetlenül Waterston állított fel hasonló elméletet, melyet azután egy igen szép értekezésben Thomson fejtett ki bővebben. — Thomson nézetét később (1862-ben) olyképmódosította, hogy noha a napot kisebb tömegek összetűközése létesítette, de ma már nem tarthatja fenn; a meteorok hullása a nap összes melegének csak egy részét állítja elő.

Helmholtz a Kant-Laplace-felé világ keletkezési nézetet elfogadva az eddigiektől eltérő elméletet állított fel, mely a mai álláspontnak talán leginkább megfelel. — Helmholtz felteszi, hogy napunk — általában egész naprendszerünk — kezdetben ködszerű anyagból állott, mely oly ritka volt, hogy „egy gramm súlyú anyag több millió köbméter földnyi tért foglalt el.” — Az általános tömegvonzás szerint

Egy teljesen tönkrement és eladósodott világfi, még mindig igen gazdagnak igyekezett látszani.

— Legközelebb futtatni fogok, — ugymond.

— Higyje a ki akarja, — szól neki valaki.

— De igen is... Én futtatok...

— Igen hitelezőket maga után.

— Lássá kedves barátom — beszélget X úr egy ismerősével, — minket üzletembereket igazán rágalmaznak. Én, a ki már 20 év óta vagyok üzletember, csak két tökéletes gazembert ismerek...

— Ki a másik?

Egy gazdag bankárnál.

Az asszonyság ép hazatér vezetve kezénél síró fiát.

— Mért bögsz fiam? — kérdi a papa.

— Megdorgáltam őt, lelkem — felel a mama. Képzeld csak, hogy egy pillanatra elfordultam tőle, ellopott a péknél egy süteményt.

— Pfuj, fiu! — szólott a bankár szigoruan — nem szép dolog lopni... a te korodban.

Megnősült a paraszt; s esküvő után így szólott nejehez:

— Nagyon tetszett, hogy eddig ellentálltál, különben most nem vettelek volna el.

— Igen jól tudtam én ezt — felel a nő — mert már nem egyszer csalódtam.

e tömegnek össze kellett sűrűsödni, mi által szükségkép munka végeztetett. — Számításai szerint e munkának csak 454-edrésze van még meg eredeti alakjában, a többi kővé alakult át s ez oly roppant hőmennyiség, mely egy a nap és a bolygók összes tömegével egyenlő víztömeg hőmérsékét 28 millió fok C-al emelné. — Ha összes rendszerünk tiszta szénből állna, e széntömeg elégeése csak 3500-ad részét létesítené azon hőnek, mely a nap összesűrűsödése által állott elő. — E hő legnagyobb része az évezredek folyama alatt szétszóródott és szétszóródik ma is a világtérbe. — Ily összesűrűsödés által a nap latszólagos átmérőjében csak 0.0033 m. p. rövidülést okozna, ami csaknem lemérhetetlen. — Ki lett számítva az is, hogy ha a nap a föld sűrűségét érne el, oly mennyiségű hő állna elő, mely a nap hőkiadását 17 millió évre fedezné. —

Önkénytelenül felmerül végül az a kérdés, hogy a nap-hője örökké tart-e, vagy idővel az is elenyészik? Ninesen elfogadható ok, mely a mellett szólna, hogy a nap kivételt képez, ám minden oda mutat, hogy idővel az is megszillárdul, — kihül. De ez időpont oly távol van még, hogy annak meghatározása mind csak merész találgatás. — S ezek után legyen szabad igénytelen ismertetésemet Helmholtznak „A természeti erők cserehatásai”-ról tartott előadásának végszavaival fejeznem be. — „Valamint egyesnek el kell — ugymond — viselnie halálának gondolatát, úgy kell azt egész fajunknak is tennie; egyetlen előnye más már tönkrement fajokkal szemben csak azon magasabb erkölcsi feladat, melynek harcossza lett, s melynek betöltésével rendeltetésének megfelel.”*)

SÁRKÁNY JENŐ.

*) B. Eötvös L. fordítása.

Egy atya tudakozódik az ifjuról, ki leánya kezét akarja megkérni.

- Először is, mivel ember-e? — kérdi.
- Ha mivel-e? . . . Az . . . olykor-olykor.

Valami ügyetlen csirkefogók fölbresztik ójjel a kedélyes háziurat.

- Hogyan, gazemberek, még nem végeztetek el?
- Oh nem polgártárs, ép most emeljük ki a legjavát!

Nemrég jött haza Londonból egy utazó, ki a kávéházban így szólt:

- Jegyzeteim szerint az angol nők hatvan évet élnek. Harminez éves korukig csak vizet isznak, azután cognacot,
- s így életük elég egy grog előállítására.

— Laguerre k. a. nagyon fősvény volt s időnként eladogatta a kapott butorokat, és ékszereket. Egy ily vásár alkalmával előkelő nők panaszkodtak a tárgyak drágasága miatt.

- Ugy tetszik hölgyeim, — mond Sophie -- hogy önök a vételáron szeretnék megkapni.

Két faezér kereskedőseged találkozik az utcán:

- Nos, van-e már foglalkozásod?
- Igen — s neked?
- Nekem is van; — szerencsésen bejutottam egy

bankházba.

- Éjjel?

Foot, a híres kómikus, egy lordnál ebédelt egy ízben. A lord igen fősvény volt. s nagyon apró palaczkokban tétette fel a bort az asztalra, míg annak régiségét egyre dicsérte.

- Mit tart ön e borról? — kérdezte Footot.

— Valóban korára nézve kétségbeesítően kicsiny — válaszolt tréfásan a színész.

Képünkhöz.

A dunavizes a főváros egyik kiváló specialitása volt mindaddig, míg a vízvezetékben veszedelmes konkurrens nem akadt. Azelőtt csak úgy hemzsegték az utcák az ütött-kopott dunavizes targoncáktól, melyeknek még kopottabb és szurtosabb gazdái éktelen lármával ajánlgatták hordóik lötyögő tartalmát. Ma már, megfogyva nagyon, de meg nem törve, főleg a külvárosok egyes házaira szorítkozik a jámbor dunavizesek czéhe. Képünk Jankó János humoros rajzában egy dunavizes család menetét ábrázolja. Ugy látszik a gazda szépséges életpárja ugyancsak felöntött a garatra a jóféle bundapálinkából, melyet a jó üzlet örömeire vőnek. Hátul a család virága egy szivaresutka élvezetébe van elmerülve, míg elől a családfő elégedetten nógatja csacsiját gyorsabb haladásra. A bizarr jelenet sajátosságos ellentétet képez a dunaparti paloták fényével; de hát ilyen a főváros; a fény és árny, a dűsgazdag pompa, s a földöncsúszó nyomoruság lépten-nyomon érintkezik benne

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:

Sipos Soma.

Hirdetések.

 Legolcsóbb politikai napilap

F Ü G G E T L E N H I R L A P

szerkeszti és kiadja

MENDE BÓDOG.

Előfizetési árak:

(Budapesten házhoz hordva vagy vidékre postán bérmentesen küldve):

Egy óra	1 frt.
Negyedévre	3 ..
Félévre	6 ..
Egész évre	12 ..

A Független Hírlap minden reggel kivétel nélkül egész nagy iven jelenik meg. — Előfizetheti bármely naptól kezdve.

A Független Hírlap kiadóhivatala,
Budapest, IV. Régiposta-utca 10. sz.

AZ ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG
ingyen biztosít az első évre
lakházakat és gazd. épületeket

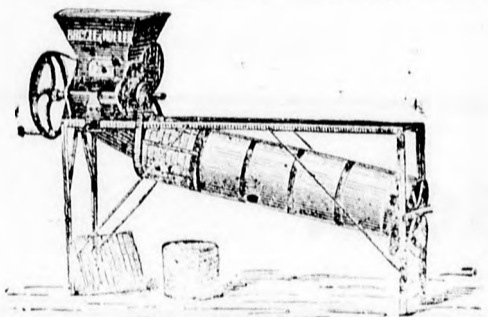
ugy, hogy a díjtetés
az ingyen év előzetes élvezete után
csak a második évben

veszi kezdetét, ha az ily épületek hat évi tartamra biztosíttatnak.

Bővebb felvilágosítást nyújt a szarvasi ügynökség

Járdek Lajos

Minden kiállításon az első érdem-éremmel kitüntetve.

Brogle J. és Müller

gép-
és rosta-lemez gyára
Budapesten.

a Margit-híd közelében, készít

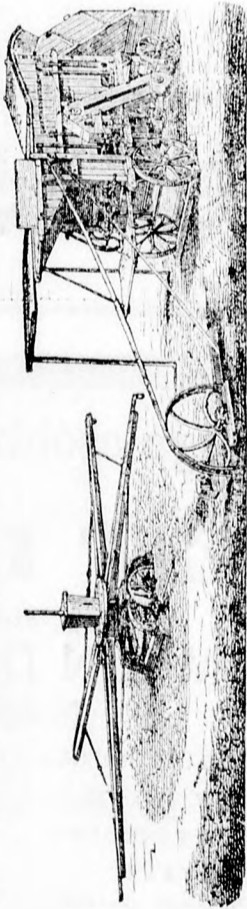
Trieuröket (konkoly választó) 6 külön-
féle nagyságban.

Trieur hengereket malmok szá-
mára.

Koptatókat,
Szelelő rostákat,

Sit ákat és rostákat, eséplőgépek
számára.

50-28

CLAYTON és SHUTTLEWORTH

gazdasági gépgyárosok

RAKTR: EUDAFEST, VÁCZI KŐRÜT,

ajánlják valamennyi eddig létezett világtárlaton első jutalomdíjjal nyert

gőzmozdonyait.

gőzeséplőgépeiket, biztosító (dobvét) berendezéssel, továbbá

6 lovas járgány-cséplőgépeit, tisztító és zsúkoló szerkezettel,

gabonatisztító-rostákat, boronákat, szemgyűjtőket, fűkasáló- és gabonarató-gépeket, egy vasúti, mint a

híres szabadalmazott három vasúti ekeket, valamint minden más egyéb gazdasági gépeket a legjuttányosabb áron.

Képes árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.